

Срђан Брајковић

Београд - Србија

e-mail: herulijan2002@gmail.com

**ЛАВ V ЈЕРМЕНИН (813-820) КАО НОВИ САУЛ И СЕНАХЕРИБ -
СТАРОЗАВЕТНИ МОДЕЛИ ВИЗАНТИЈСКОГ
ИКОНОБОРАЧКОГ ЦАРА**

Апстракт: У раду анализирамо византијске наративне изворе IX и X века који се према нашем мишљењу на алегоричан начин изражавају и преко старозаветних модела употпуњују историјску слику о иконоборачком цару Лаву V Јерменину (813-820). Цар је поређен са старозаветним владарима, углавном како би му се приписале негативне карактеристике које је посредно делио са јудејским вођом Саулом и асирским властодржцем Сенахерибом. Старозаветни модели који су коришћени имали су за циљ да оправдају царево убиство у завери, као заслужену казну за владара јеретика. Такође понудићемо различите интерпретације у којима мислимо да је на суптилан начин дошло до поређења Лава V са Саулом и Сенахерибом с јасном намером да се ублажи насилно уклањање с власти централне личности царства.

Кључне речи: цар, иконоборство, старозаветни модели, наративни извори, хагиографија, завера, Лав V, Саул, Сенахериб.

Византијски писци IX и X века користили су у својим историографским делима различите старозаветне мотиве како би на алегоричан начин упоредили иконоборачке царе са одређеним владарима из библијске прошлости. Сличност између византијског и старозаветног владара указивала би о каквој личности је реч и да ли је политика коју води исправна или није. На тај начин литерарна интерпретација византијског владара била би типолошка, јер су писци повезивали своју садашњост са Старим заветом.¹ Фигуре из старозаветне историје *бацале би своју дугу сенку* на историју која је блиска византијском писцу и тако би се потпуно реализовале у самом тексту.² Прављењем негативних парадигми најчешће између иконоборачких царева и старозаветних владара у иконофилским текстовима се имплицитно критиковала власт, али и уверавали истомишљеници да су на правој страни и да им је загарантовано ослобођење.³ Као негативни старозаветни модели с којима су поређени иконоборачки цареви коришћене су личности попут Ахава или Фараона које можемо пронаћи у *Хронографији* Теофана Исповедника.⁴ Наравно, постојали су и позитивни модели које ређе виђамо и оличени су у одређеним јудејским вођама.⁵ У византијским текстовима иконофили су тако градили одређене литерарне моделе којима су владавину иконоборачког цара као цара јеретика обележавали печатом старозаветног

1 Rapp 2010, 179.

2 Исто, 180.

3 Исто, 188.

4 Theoph. 1883, 410 (15), 423 (4), 439 (16); cf. Rapp 2010, 187.

5 Rapp 2010, 176. Позитивни модели владара за вођство и кроткост најчешће су били Давид или Мојсије.

владара. Наша примарна намера је да прикажемо како је обликован старозаветни модел Лава V у византијским наративним изворима IX и X века, и како се развијала слика о византијском цару као новом Саулу и Сенахерибу.⁶ Цар Лав V Јерменин (813-820) је поред Константина V (741-775) приказиван са највише библијских мотива који су га у већини случајева описивали као негативну владарску личност.

Један од ретких описа Лава V који одудара од каснијих приказа и осликава његово успешно војничко умеће можемо пронаћи у Теофановој *Хронографији*. Лав V био је суочен са нападом бугарске војске која је упала на византијску територију. Бугарски кан Крум успео је да дође до Цариграда и започне опсаду коју је Теофан алегорично приказао у старозаветном маниру. Према Теофановом опису бугарски кан попримио је улогу асирског цара Сенахериба, док је, насупрот њему, Лав V приказан посредно као јудејски владар Језекија у одбрани Цариграда као новог Јерусалима.⁷ Приказом Лава V као Језекије, Теофан је индиректно давао легитимитет његовој владавини. Теофан је чак и директан када пише о Лавовим почецима, јер га описује као најлегитимнијег (ἐννομώτατος) ромејског цара како би нагласио да је он војсковођа кога су на царски положај довели рат и омиљеност у народу, али и умеће прилагођавања уз помоћ којег је понео и другу улогу цара кога је изабрао Бог.⁸ Међутим, опис којим је Теофан позитивно окарактерисао Лава V као легитимног владара, потпуно је преокренуо Георгије Монах креирањем другачијег старозаветног модела.

Георгије Монах не види на исти начин као Теофан лик и дело цара Лава V, на шта је засигурно утицала поново успостављена иконоборачка политика након 815. године.⁹ Поређење које је Георгије Монах сматрао прикладним за Лава V било је са Саулом, што је и начинио одмах на почетку свог излагања о царевој владавини.¹⁰ Паралеле ту не престају, него се настављају, јер се за Лава V везују мотиви: изгубио божанску благодет (τῆς θείας χάριτος ὑμνωθεὶς), обузет злодухом (πληρῶς πνεύματι παραδοθεὶς), дигао оружје на свог добротинитеља Давида (κατὰ τοῦ εὐεργέτου Δαυὶδ ἐξωπλίσθη) и побио свештенике (τὰς τῶν ἱερέων εἰργάσατο μακρονίαιας).¹¹ Георгије Монах овим мотивима алудира на одређене сцене из

6 Сенахериб је модерна (али и латинска) транслитерација коју користимо у раду. У грчким текстовима можемо се сусрести са мало другачијим ословљавањем асирског владара, као Санахаривос (Σαναχάριβος) или Сенахирим (Σεν(ν)αχηριμ). Verheyden 2014, 391; Elayi 2018, 12.

7 Theoph. 1883, 503. Мотив кана Крума као асирског цара Сенахериба срећемо у Хроници Симеона Логотета, али за разлику од Теофана, он је претходно метафорично приказао Лава V као *вука у јагњећој кожи*. Sym. Mag. 2006, 210 (4), (Ps.-Symeon 1838, 604 (2-3)). Пример који користи Симеон Логотет није био стран ни његовим савременицима, као и писцима из ранијих епоха (IV век) који су га смештали у различит контекст. Теофанов Настављач Лава V приказује као *звер у јагњећој кожи*. (Th. Cont. 2015, I 8 (7)). Григорије Назијански користи израз *вук у јагњећој кожи* када описује дволичног свештеника. (PG (37) 1862, 1240 (162); Hofer 2013, 109). Свети Амброзије Милански назива јудејског владара Саула *вуком*, што нам омогућава да још боље разумемо паралелу коју је много касније искористио Симеон Логотет када је за Лава V употребио сличан израз. (PL (14) 1845, 692 (XII, 57); Ambrose 2003, 274; Gomola 2018, 142).

8 Theoph. 1883, 502 (24); cf. Дагрон 2001, 28, 95. За разлику од Теофана, Игњатије Ђакон у *Житију патријарха Нићифора* говори о знамењима која су наговештавала да Лав V ступа на престо као нелегитимни владар. Игњатије је сцену царевог крунисања испунио библијским мотивима спомињући трње и чичке (Пост., 3:18; Ос., 10:8; Јевр., 6:8) које је патријарх Нићифор осетио док је полагао круну на владареву главу. Тиме је хагиограф на суптилан начин приказао да је Лав V дошао на власт уз божије неслагање као безбожник. V. Nikeph. 1880, 164 (12-19), (Talbot 1998, 73); cf. Alexander 1958, 77-78; Marjanović 2018, 60-61.

9 Brubaker&Haldon 2011, 372-385.

10 μετὰ γὰρ δύο χρόνους ἀποστατήσας πρὸς τὴν ἀσέβειαν ὄσπερ καὶ Σαοὺλ ἐξώκειλεν. Georg. Mon. 1904, 777 (3-5), cf. Сенина 2014, 113.

11 Georg. Mon. 1904, 777 (6-8), cf. Сенина 2014, 114. Аутор житија Ефстратија од Агавроса искористио је занимљиву паралелу која толико и не одудара од раније наведених примера, јер цара

прве књиге пророка Самуила, како би јасније утемељио модел Лава V као новог Саула, који је због иконоборачке политике изгубио легитимитет да влада као богоизабрани цар.¹² Утицај на текст Георгија Монаха при поређењу Лава V са Саулом, могуће да је имало *Житије патријарха Нићифора*, чији је аутор Игњатије Ђакон.¹³ Приликом навођења Нићифорових талената, у житију Игњатије спомиње како је патријарх имао дара за музику и како је свирао одређени жичани инструмент.¹⁴ Приликом осликавања патријарховог умећа, хагиограф индиректно алудира како је исте склоности поседовао Давид који је музиком умиривао Саулову лудост.¹⁵ Затим следи пасус који говори о одређеном владару са којим је Нићифор дошао у сукоб- καὶ τὸν ὀμότατον τύραννον τῷ τῆς κακοδοξίας καταγόμενον πνεύματι καὶ ἀμεταμέλητα κατὰ τῆς Χριστοῦ οἰκονομίας ἐμπαινήσαντα, ῥκειώσατο [lege: οὐκ ἴασατο] μὲν, τῆς δὲ τούτου λύμης τὸ λοιμνιον διεσώσατο.¹⁶ Баш због помињања Саула у претходном пасусу, можемо рећи да је дивљи тиранин у овом случају цар Лав V, којег патријарх Нићифор није успео да исцели од његове јереси, али је зато према житију успео да сачува вернике од ње као добар пастир.¹⁷ Игњатије Ђакон је главни лик житија, Нићифора поистоветио са Давидом и ставио у корелацију са Лавом V као новим Саулом. Модел Лава V као новог Саула пренео се и на X век када га Јосиф Генесије назива сином Киша (Киса).¹⁸ У библијским текстовима Киш (Кис) је био познат као Саулов отац.¹⁹ Генесије је оваквом конструкцијом унео новину, јер до сада име Сауловог оца није употребљавано као пример, али је на својствен начин наставио модел који је утемељен у IX веку.

Други старозаветни модел Лава V Георгије Монах обликује при описивању царског породичног порекла. Лав V је описан као *полуварварин двоструког порекла* (διφῆς μὲν τὸ γένος καὶ μιζοβάρβαρος), *промењиве и подле нарави и нестабилне воље* (πολυειδῆς δὲ τὸν τρόπον καὶ ἀνελεύθερος καὶ τὴν γνώμην ἀστάθερος), *потекло из јерменске земље одакле кажу да је све зловољно и гнусно* (ἐκ τῆς Ἀρμενίων ὀρίων γῆς, ὅθεν εἰπεῖν τὸ δύστροπον καὶ κακόηθες).²⁰ Тако је изгледа и настао надимак *Јерменин*, који је цар носио не само као одредницу порекла већ и обележје које је имало пежоративан карактер.²¹ Георгије Монах

задржава у сличном старозаветном моделу. Лав V је упоређен са Доиком Идумејцем (као нови Доик- τοῦ νέου Δοῖκ), главним сточаром Саула, који је био умешан у убиства свештеника судећи према првој књизи пророка Самуила (1. Сам., 21-22). V. Eustratii 1897, 368 (25).

12 1. Сам., 18:8-11, 19:9-11, 22:9-19.

13 Занимљиво да су Георгије Монах и Игњатије Ђакон припадали литерарном кругу патријарха Методија, што нам може указати да су одређени топоси које употребљавају при опису иконоборачких царева слични. Такође, може се приметити и одређена повезаност између писца Методијевог миљеа, тако да није искључено да су једни од других позајмљивали делове текста како би састављали своје радове. Afinogenov 1999, 445; Domínguez 2021, 59, 100, 119-120, 134-135, 266.

14 V. Nikeph. 1880, 150 (6-7), (Talbot 1998, 54); cf. Alexander 1958, 57.

15 V. Nikeph. 1880, 150 (8).

16 Исто, 150 (8-11).

17 Никитинь 1895, 16. Пол Александар тврди како је Игњатије Ђакон у овом случају мислио на Константина V или Лава IV, са чим се не бих сложио, јер ми тумачење П. Никитина, да је у питању Лав V Јерменин, делује уверљивије. Alexander 1958, 57.

18 Genesisios 1978, I 22 (16).

19 1. Дн., 12:1 (*А ово су који дођоше к Давиду у Сиклаг док се још кријаше од Саула, сина Кисова, и бијаху међу јунацима помажући у рату.*); 1. Сам., 9:1-3 (1. *А бјеше један човек од племена Венијаминова, којему име бјеше Кис, син Авила, сина Серора, сина Вехората, сина Афије, сина једнога човјека од племена Венијаминова, храбар јунак. 2. Он имаше сина по имену Саула, који бјеше млад и лијеп да не бјеше љетијега од њега међу синовима Израшљевијем, а главом бјеше виши од свега народа. 3. А Кису, оцу Саулову, нест магарица, па рече Кис Саулу, сину својему: Узми са собом једнога момка, па устани и иди те тражи магарице.*).

20 Georg. Mon. 1904, 780 (20-22, 23-24)-781 (1), cf. Сенина 2014, 119.

21 О Јерменима је владало увержено негативно мишљење, види: (Krumbacher 1897, 366 (33-42);

такође додаје како је цар имао порекло и од асирског рода, одакле се извукао најгори додатак, од оних који су проглашени кривима за проливање очинске крви (εἴτερ ἐκ τῆς Ἀσσυρίων φυλῆς κακίστην παραφυάδα ἐκδῶναι, ἐξ ὧν τὸ πατρῶον ἐλεφήμιζεν αἷμα).²² У истом тону Георгије Монах објашњава како је Лав V водио порекло од деце Сенахериба (Сенахирима) који је некада владао Асирцима и од сопствене породице задобио смртну рану.²³ Георгије Монах алудира на убиство асирског владара у завери, где су његова два сина после суровог чина побегла у јерменску земљу.²⁴ Поново се срећемо са мотивом цара Сенахериба, али за разлику од Теофанове алузије, сада је Лав V у улози потомка асирског владара. Потом Георгије Монах алегорично продубљује причу о царевим библијским коренима, јер каже како је из: *оче-убилачког семена окрутно сачуваног за наши род, израстао човеко-убилачки плод који је не знам зашто, одређен као ужасна казна за Ромеје*.²⁵ Иако изгледа да Георгије Монах приказује Лава V као потомка асирског цара, мислимо да се ипак у тексту обликује старозаветни модел по којем се типолошки византијски цар представља као нови Сенахериб. У исто време, Лав V је наводни потомак, али и антитип асирског цара. Причу о пореклу Лава V преузели су највероватније од Георгија Монаха Јосиф Генесије и Теофанов Настављач.²⁶ Сличност византијског и асирског цара креирана је по библијском моделу, где су оба владара представљена као оруђе којим се кажњава одређени народ.

У контексту Лава V Ромеји би носили последице кажњавања, док су у античким примерима то становници Јудеје и Вавилона које је тлачио Сенахериб. Према Исајији, Сенахериб је попримио улогу Јахвеовог оружја за кажњавање Јудеје, док је у вавилонским изворима исту улогу имао и пред Вавилоном, али као оруђе Мардука.²⁷ У исто време на контрадикторан начин, Сенахериб је извршитељ божанске казне, као и објекат божанске осуде.²⁸ Ту улогу има и Лав V као казна за Ромеје на шта нам експлицитно указује Георгије Монах, а затим и предмет осуде због вођења иконоборачке политике. Ако бисмо ову паралелу још више продубили, име асирског цара интерпретирано на грчком језику као *Σαναχάριβος*, повезано је са хебрејском речи *h'rb* која значи *уништење*, што се може довести

Сенина 2014, 120). Јерменско порекло Лава V покушао је да одгонетне Н. Адонц који је довео у везу византијског цара са јерменском династијом Арцрунида. (Adontz 1965, 37-46.) За разлику од њега Х. С. Кодонер говори како је инсистирање на јерменском пореклу у византијским изворима више водило у правцу да се царева репутација очрни и он сам као личност прикаже у пежоративном маниру. По његовом мишљењу извори нам не дозвољавају да јасно потврдимо нити да одбацимо чињеницу да је Лав V рођен у Јерменији. (Codoñer 1995, 13; Codoñer 2004, 365-367; Codoñer 2014, 84-85).

²² Georg. Mon. 1904, 781 (4-6). (У *Житију Никите Медикијског* можемо пронаћи како је аутор Лава III Исавријца назвао Асирцем, којег је Лав V имитирао у свему. V. Nicetae Medicii 1866, 31 (25); cf. Сенина 2015, 287).

²³ Georg. Mon. 1904, 781 (6-8). *κατήχθαι γὰρ ἐκ τῶν Σεναχειρίμ παιδων, ὃς δὴ τῶν Ἀσσυρίων ἦρξέ ποτε καὶ ὑπὸ τῶν φύντων καιρίαν τὴν πλῆρην ἐδέδεκτο.*

²⁴ Мотив завере биће анализиран у наредним пасусима.

²⁵ Georg. Mon. 1904, 781 (12-15). *τούτου δὴ τοῦ πατροφόνου σπόρου κατὰ τὴν ἡμετέραν γενεὰν πικρῶς τηρηθεὶς καὶ παραβλαστήσας ἀνδροκτόνος καρπὸς οὐκ οἶδ' ὅθεν Ῥωμαίων τοῦτο κατακριθέντων τὸ δεινὸν ἐκεκλήρωτο.*

²⁶ Genesis 1978, I 8, 24 (39-43); Th. Cont. 2015, I 1. Јосиф Генесије Лава V назива Јерменином и Асирцем без објашњења у 8. поглављу, док на самом крају царевог животописа говори о његовом двоструком пореклу, што на неки начин делује збуњујуће. Теофанов Настављач педагнатије и сажетије износи причу о Лавовом асирско-јерменском пореклу на почетку свога поглавља.

²⁷ Ис., 10, 5-6 (5. *Тешко Асиру, шиби гњева мојега, ако и јест палица у руци његовој моја јарост. 6. На народ лицемјерни послаћу га, и заповеђићу му за народ на који се гњевим, да плијени и отима, и да га изази као блато на улицама.*); cf. Cogan 2009, 167-168; Elayi 2018, 150.

²⁸ Elayi 2018, 150.

у везу и са Лавом V који је у суштини означавао као *уништитељ икона*.²⁹ Сличност Лава V и Сенахериба ту не престаје, јер су оба владара описивана метафорично као *лавови*.³⁰ Наравно, контекст је био другачији, јер је асирски владар описиван као лав што би алудирало на његову храброст и ратничке врлине, док су византијски текстови имали на уму сасвим супротно, јер су хтели Лава V да окарактеришу као *дивљу звер*.³¹

Код византијских писаца IX и X века преплићу се два старозаветна модела која у зависности од ситуације, приказују Лава V као новог Саула или новог Сенахериба. Поглавље о Лаву V од самог почетка код Јосифа Генесија, као и у одређеној мери код Теофановог Настављача испуњено је разним пророчанствима.³² Пророчанства су постављена тако да кроз понављање у наративу нагласе њихов судбоносан карактер кроз одређена знамења и упозорења. Прво пророчанство филомилијског монаха само нас уводи у причу о наслеђивању престола, и да ће после Лава V владати Михаило II Аморијац.³³ За наследника није одређен неко од Лавових синова, него један од његових блиских пријатеља. Као и у случају Саула којег није наследио нико од његових потомака, него богоизабрани Давид. Од Михаила Аморијца се прећутно прави модел новог Давида, јер је успео да испуни очекивања наводних пророчанстава, али уз помоћ завереника. Наравно у изворима нема директног поређење између Михаила и Давида, али се имплицитно кроз модел Лава V као новог Саула могу наслутити паралеле. Мотив завере приближнији је приказу Лава V као новог Сенахериба због одређених паралела које на то указују и о којима ће бити речи. Пре завереничких радњи, Михаило Аморијац је прво стављен под присмотру, а онда ухапшен, јер се сумњало да је био спреман да изврши преврат на челу царства.³⁴ Мотив љубоморе и зависти Лава V према другима, а посебно према Михаилу Аморијцу, који срећемо код Георгија Монаха, алудира на сцену обрачуна између Саула и Давида.³⁵ Оно што додатно асоцира на познату библијску сцену јесте начин на који је Лав V првобитно хтео да казни Михаила. Према речима Георгија Монаха цар је желео да пробурази (διελθεῖν) Михаила, што нас поново наводи на модел Саула који је хтео копљем да прободне (πατάξει τὸ δόρυ) Давида.³⁶ Други аутори наводе како је Лав V одредио да Михаила баце у пећ царског купатила.³⁷ Оваква казна подсећа на сличан поступак једног вавилонског владара који се исто јавља као паралела Лаву V, и чије мотиве срећемо више у хагиографским делима.³⁸ Ипак казну Михаила Аморијца зауставила је царица Теодосија, јер је цар требало да покаже

29 Georg. Mon. 1904, 787 (6-8); Gen. 1978, I 13 (30-32), 14 (60-61), 22 (16); Th. Cont. 2015, I 17 (1-2), 23 (12). Међутим и поред слике Лава V као иконоборачког цара, не могу се конкретно изнети садржајни докази који демонстрирају његово уништавање икона, док се описи који приказују такве активности због своје општености морају посматрати са дозом скептицизма (Brubaker&Haldon 2011, 382). Elayi 2018, 12.

30 Georg. Mon. 1904, 780 (4), 781 (21-22), 783 (9), 787 (6); Genesios 1978, I 18 (1); Th. Cont. 2015, 6 (50); Elayi, 2018, 20, 47.

31 Georg. Mon. 1904, 780 (9-10), 783 (10), 787 (6); Genesios 1978, I 18 (3), 24 (42); Th. Cont. 2015, I 8 (7), 22 (7, 9), 25 (31); Frahm 2014, 209.

32 Genesios 1978, I 4, 6, 13; Th. Cont. 2015, I, 2, 11, 15, 16.

33 Genesios 1978, I 6 (6-36); Th. Cont. 2015, I 2; cf. Codoñer 1995, 25-27; Codoñer 2004, 371-374.

34 Georg. Mon. 1904, 788 (5-6); Genesios 1978, I 17; Th. Cont. 2015, I 21.

35 Georg. Mon. 1904, 788 (4-5); cf. Afinogenov 2001, 330-332; Афиногенов 2003, 204, 205, 215; Афиногенов 2004, 26, 28, 39.

36 1. Сам., 19:10 (*И Саул ишаше Давида копљем приковати за зид, али се он измаче Саулу, те копље удари у зид, а Давид побегне и избави се ону ноћ.*); Georg. Mon. 1904, 788 (12).

37 Genesios 1978, I 17 (76-79); Th. Cont. 2015, I 21 (29-30).

38 Ради се о цару Навуходоносору II којег помиње књига пророка Данила, јер је кажњенике хтео да баца у ватрену пећницу. (Дан., 3:1-30.). *Житије Давида, Симеона и Георгија* наводи истог вавилонског цара као претка Лава V који је од њега потекао и који га је опонашао. (Gheyn 1899, 228, (Talbot 1998, 180)).

милост на дан уочи Божића.³⁹ Казна није извршена, али је због тога цар направио опаску, како је царица Теодосија спасила његову душу, али да га није спасила страдања које му неминовно долази и чији ће она бити сведок као и њихова деца.⁴⁰ Баш као што је Давида спасила жена (Михала), и у овом случају имамо женски лик оличен у царици Теодосији која припомаже да се казна над Михаилом не изврши.⁴¹ Наводне пророчке речи цара Лава V говоре у прилог томе да је литерарно царев лик обликован по моделу Саула који је и сам предвиђао.⁴² Низ пророчанстава која износи Јосиф Генесије и Теофанов Настављач, веома су слична и имају циљ да својим понављањем наведу како је убиство цара јеретика била неминовност, судбински записана.⁴³ Такође, пророчанства додатно истичу литерарно обликовање модела Лава V као новог Саула.

Јосиф Генесије:

1. ἦν γὰρ αὐτῷ ἐκ τίνος συμβολικῆς βίβλου ὁ ἀναρέσιμος χρόνος μεμνημένος, αἰνιγματιζούσης μεταξὺ τοῦ τε χ καὶ φ τῶν στοιχείων τὴν κατακλιδα λέοντος θηρὸς ξίφει διαπερονηθεῖσαν, ἤτοι(μεταξὺ) Χριστοῦ τῆς γεννήσεως καὶ τῶν Φότων αὐτὸν ἀναρεθῆναι τὸν θηριότροπον Λέοντα.⁴⁴

Теофанов Настављач:

1. ὁ δὲ χρῆσμός ἦν Σιβυλλιακός, ἐν τινὶ βίβλῳ εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην ἐναποκείμενος οὐ χρῆσμούς μόνον ἀπλῶς ἀλλὰ καὶ μορφὰς καὶ σχήματα ἔχουσα τῶν γενησομένων βασιλέων διὰ χρωμάτων. ἦν οὖν Λέων θηρίον μεμορφωμένον χι στοιχεῖον κεχαραγμένον ἔχων ἀπὸ τῆς ῥάχως μέχρι τῆς γαστρὸς αὐτοῦ. τοῦτου κατόπιν ἀνὴρ τις ἐπιθέων δόρατι καίριαν ἐδίδου πληγὴν τῷ θηρίῳ διὰ τοῦ χι.⁴⁵

Јосиф Генесије:

2. ἐωράκει γοῦν πρὸ μικροῦ τὸν πατριάρχην Ταράσιον δυσφημοῦντα μετὰ παρρησίας τῆς κακίας αὐτοῦ τὰ ἐπίχειρα, πρὸς τινὰ τε Μιχαὴλ αὐστηρῶς παρακελευόμενον ἀναλῶσαι αὐτόν, ὃς τῷ προστάττοντι εὐπειθήσας γε ἔπληξεν ἡμιθανῆ τε κρημνίσας κατέλιπεν.⁴⁶

Теофанов Настављач:

2. ἐφράνη γὰρ αὐτῇ κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις θεῖον ναὸν προσφοιτώση ἀεὶ κόρη τις ὑπὸ πολλῶν λευγεμόνων περιστοιχιζομένη καὶ ὁ ναὸς αἵματος ἅπας πλήρης. ταύτην οὖν τὴν κόρην εἰπεῖν τινὶ τῶν παρεστώτων, χύτραν ἐπιπληρώσαντα αἵματος ἐπιδοῦναι τῇ μητρὶ τοῦ Λέοντος πειν. αὐτῆς δὲ πολυετὴ χρείαν | προβαλλομένης, δι' ἧς μήτε κρεῶν μήτε τινὸς ἐναίμων γεύσασθαι καὶ διὰ τοῦτο μήτε ταύτης χρῆζειν τῆς χύτρας, "καὶ πῶς", ἀντέφησεν ἡ κόρη μετὰ θυμοῦ, "ὄ σὸς υἱὸς οὐ παύεται ἐμὲ πολλῶν αἱμάτων πληρῶν, καὶ τούτῳ τὸν ἐμὸν υἱὸν | παροργίζων τε καὶ θεόν."⁴⁷

Јосиф Генесије:

3. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐκ τοῦ ῥηθέντος αὐτῷ διὰ τοῦ πατρικίου Βαρδανίου παρὰ τοῦ ἐν τῷ Φιλομηλίῳ μονάζοντος, ἐκ τε τῆς μεταμφιάσεως καὶ ἐπιβάσεως τῶν ἐσθῆτων.⁴⁸

Теофанов Настављач:

3. Καὶ τις δὲ ὄψις ἄλλη νυκτερινῆ ἐδεμάτου τοῦτον οὐκ ἔλαττον· αὐτοῦ γὰρ Ταρασίου τοῦ αἰοδίου πατριάρχου πάσαι τὸν βίον μετηλλαχότος Μιχαὴλ τινα ἐξ ὀνόματος διακούσαι ἐπιτηδῆσαντα προτροπομένου ἐπιπληξάι τε καίριαν καὶ κατὰ κρημνοῦ ὠθήσαι ἄβυσσον ἔχοντος.⁴⁹

39 Genesisios 1978, I 18; Th. Cont. 2015, I 21 (32-36).

40 Genesisios 1978, I 18 (91-94); Th. Cont. 2015, I 21 (39-42).

41 1. Сам., 19:11–17.

42 1. Сам., 10:10-13, 19:24.

43 Визије и снове је детаљно анализирао Х. С. Кодонер упоредивши исказе Јосифа Генесија и Теофановог Настављача. Codoñer 1995, 159-168.

44 Genesisios 1978, I 18 (94-3). О књизи која износи предвиђање пада с власти цара Лава V говори се сажето у *Житију Евтимија Сардског*. (V. Euthymii 1987, 13 (248-251)).

45 Th. Cont. 2015, I 22 (4-9).

46 Genesisios 1978, I 18 (4-8).

47 Th. Cont. 2015, I 23 (3-11).

48 Genesisios 1978, I 18 (9-11).

49 Th. Cont. 2015, I 24 (1-5). Одмах после овог пророчанства Теофанов Настављач укратко додаје: Прὸς τοῦτους καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ τοῦ κατὰ τὸ Φιλομηλίον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῆς ἐσθῆτος θάττον μεταμφιάσις. Исто, I 24 (6-7).

Пророчанства на различите начине говоре о записаном страдању Лава V, пребацујући му да је то због тога, јер је водио јеретичку верску политику, што се посебно може видети у визијама где се појављује патријарх Тарасије као и мистериозна млада жена у белој хаљини-Богородица.⁵⁰ Визија у којој је најочитије да се Лав V индиректно пореди са Саулом везује се за патријарха Тарасија у царевом сну.⁵¹ Као што се Саулу обратио пророк Самуило и обзнанио му да ће stradати, тако и Лаву V у сну Тарасије као истакнута духовна личност симболично саопштава исто.⁵² У царевом сну Михаило Аморијац је извршитељ патријархове наредбе којом је уклонио Лава V. Пророк Самуило је у визији саопштио Саулу да је његов наследник Давид.⁵³ На индиректан начин поново се срећемо са паралелом где се Михаило пореди са Давидом, што би још једном потврдило да је Лав V означен као нови Саул. Мотив страха такође је уско везан за пророчанства у случају Лава V као и у случају Саула. Византијски цар је због визија био веома узнемирен, као што је и Саул када је чуо пророчке речи Самуила.⁵⁴ Тиме се заокружује једна наративна целина где је кроз визије и бојазан од њих обликован модел византијског цара као старозаветног владара.

Након пророчанстава долазимо до завере у коју је према одређеним изворима био умешан Михаило Аморијац.⁵⁵ Царево убиство могуће је тумачити и кроз модел Саула, као и кроз модел Сенахериба. Ако се руководимо само мотивом завере, она нас наводи на то да Лава V посматрамо као новог Сенахериба. Карактеристике које воде у правцу овог старозаветног модела, су оружје-мач, као и место догађаја-храм.⁵⁶

50 У табели сан под редним бројем 2. Јосифа Генсија, а визија 2. и сан 3. код Теофановог Настављача. Визија о Богородици коју само можемо пронаћи код Теофановог Настављача креирана је као симболична опомена иконоборачком владару и на сликовит начин приказује царев губитак наклоности заштитнице Града. Сан где се појављује патријарх, Генесије и Настављач преузели су из *Житија патријарха Тарасија* чији је аутор Игњатије Ђакон (V. Tarasii 1998, 163-164, 204-205). Хагиографска конструкција пренета је у историографију, где света фигура прети грешном владару да промени своје јеретичко мишљење. Сама природа наратива о сновима који користе изузетно евокативно искуство увек их чини врло ефикасним фокусним тачкама у нарацији. Calofonos 2014, 95-96, 119; Magdalino 2014, 126-127.

51 У табели сан под редним бројем 2. Јосифа Генесија, а под бројем 3. код Теофановог Настављача. Сан Лава V има одређену сличност са једним од снова из Хронике Јована Малале (VI век) у којем се описује трагична судбина цара Јулијана Апостате. Malalae 2000, XIII, 25 (50-59); cf. Scott 2018, 188. 52 1. Сам., 28.

53 1. Сам., 28:17 (*Господ је учинио како је казао преко мене; јер је Господ истргао царство из твоје руке и дао га ближњему твојему Давиду*).

54 1. Сам., 28:20 (*А Саул уједанут паде на земљу колико је дуг, јер се врло уплаши од ријечи Самуиловијех, и не бјеше снаге у њему, јер не бјеше ништа јео цео дан и сву ноћ*); Genesios 1978, I 18 (8); Th. Cont. 2015, I 22 (1), 23 (1), 24 (7).

55 Afinoenov 2001, 329-338; Афиногенов 2003, 203-205, 212-215, 217, 221-222; Афиногенов 2004, 26-28, 36-39, 41, 46; Codoñer 2014, 67-69.

56 Теодор Студит као савременик Лава V Јерменина усредсређен је такође на мотиве *мача* (ξίφος) и *храма* (ναός) када описује страдање цара. Мада се у изјавама Теодора Студита као и патријарха Нићифора може срести и мотив *олтара* (θυσιαστήριον) који је цар оскрнавио и због тога није могао на светом месту да буде спасен. Тиме се царско убиство које је покушано да се оправда, сматрало за својерстан чин жртве, јер као што каже Теодор Студит у једном од својих писама ученику Навкратију: *Онај који је пустошио божанске храмове требало је да угледа мачеве исукане против њега у храму Господњем (ἔδει τὸν τοῦ θεοῦ ναὸς ἐρημόσσαντα ἐν ναῶ Κυρίου ἰδεῖν τὰ κατ' αὐτὸν ξίφη γυμνοῦμενα)*. (Theod. Stud. 1992, 417 (25-27)). Theod. Stud. 1992, (ed. 203, 398, 402-403), I 58 (19-20), II 417 (25-28), 424 (12-17); Nicephori 1997, 2 (27-33). cf. Афиногенов 2003, 207; Афиногенов 2004, 30; Magdalino&Nelson 2010, 11.

Према старозаветним списима асирски владар Сенахериб је страдао у завери, коју су организовали његови синови. Док је владар у храму исказивао поштовање према свом богу заштитнику Несераху (Нисроку), убијен је изненада мачем. Убице су након страшног чина побегле на територију Арарата.⁵⁷

Георгије Монах када је реч о Лавовом убиству не говори или прећуткује да је реч о завери, већ истиче да је цар страдао због Божијег суда и мача страже којим је с правом исечен на комаде усред светог храма.⁵⁸ Без обзира што се завера директно не спомиње, она је очигледна, јер су одређена лица извршила smakнуће цара. Фокус је због тога пребачен на заслужену казну која је стигла цара Лава V преко Божијег суда. Таква интерпретација такође доводи у везу Лава V с асирским владарем Сенахерибом за чије страдање се везује тумачење да је реч о праведном кажњавању исказом божанске моћи.⁵⁹ То се савршено укапа у наратив Георгија Монаха који је преко модела Лава V као новог Сенахериба указао да је реч о заслуженој казни за јеретичког и безбожног цара због спровођења иконоборачке политике. Георгије Монах је активно од почетка његовог наратива чији су кључни делови већ представљени, креирао симболичну везу између византијског и асирског владара, од приче о пореклу све до страдања у храму, чиме је утемељио слику о Лаву V као новом Сенахерибу.

За разлику од исказа Георгија Монаха, у списима Јосифа Генесија и Теофановог Настављача можемо приметити да је на делу била завера против цара.⁶⁰ Завереници су се маскирани у свештенике, с мачевима испод одежде, сакрили у цркву⁶¹ где су чекали цара да се појави на јутарњој литургији.⁶² Неспретно су се одали, јер су прво напали једног од свештеника који им је лично на цара.⁶³ Настало је комешање и борба у цркви где је цар опкољен са свих страна задобио ударац мачем који је по њега био кобан.⁶⁴

Борба Лава V против више нападача алудира да је реч о паралели са Саулом. Цар је опкољен са свих страна, баш као што је Саул био у последњем часу када су га окружили филистејски војници.⁶⁵ Оно што додатно указује да се ради о мотиву који Лава V ставља у

57 2. Цар., 19:37 (*И кад се клањаше у дому Нисрока, бога својега, Адрамелех и Сарасар, синови његови, убише га мачем, а сами побјегоше у земљу Араратску, и на његово се мјесто зацари Есарадон син његов*); Ис., 37:38 (*И кад се клањаше у дому Нисрока, бога својега, Адрамелех и Сарасар, синови његови, убише га мачем, а сами побјегоше у земљу Араратску, и на његово се мјесто зацари Есарадон, син његов*); cf. Holm 2014, 310; Ulmer 2014, 382; Elayi 2018, 146.

58 ἄλλα γὰρ θεῖα ψήφου καὶ δουροφόρου ξίφους κρεοσυρηθείς αὐτὸς ἐνδίκως μέσον τοῦ θεῖου ναοῦ...Georg. Mon. 1904, 788 (12-14); cf. Сенина 2014, 131.

59 Verheyden 2014, 416.

60 Оба аутора говоре о плану (βουλῆν) напада на цара који су завереници смислили. Може се приметити и различита терминологија коју су византијски писци користили при ознаци учесника у завери, Теофанов Настављач је конкретнији и користи прецизнији израз *завереници* (οἱ συνωμόται), док Генесијев термин (οἱ στασιῶται) означава више *побуњенике* или *присталице одређене фракције*. Међутим, без обзира на различит приступ термину који је означавао учеснике у завери, намера да се цар Лав V насилно уклони с власти је била јасна. Genesios 1978, I 20 (45-52); Th. Cont. 2015, I 25 (8-9).

61 Локација где се одиграло убиство разликује се: црква светог Стефана Првомученика унутар дворске просторије Дафне, наведена је у *Житију Давида, Симеона и Георгија*, док се као друга локација наводи Фароски храм Богородице у *Житију патријарха Игњатија*. PG (105) 1862, (493 A-B), (V. Ignatii 2013, 6 (5)); Gheyn 1899, 230, (Talbot 1998, 183-284); Codoñer 1995, 169; Brubaker&Haldon 2011, 385; Сенина 2014, 131.

62 Genesios 1978, I 20 (45-49, 51-54); Th. Cont. 2015, I 25 (12-15).

63 Genesios 1978, I 20 (57-60); Th. Cont. 2015, I 25 (19-22).

64 Genesios 1978, I 20 (71-79); Th. Cont. 2015, I 25 (26-39); cf. Codoñer 2014, 65-72.

65 1. Сам., 31. У безизлазној ситуацији Лав V је као што то експлицитно каже Теофанов Настављач-уморан и нападнут са свих страна као звер (*ἀλλ' ἔκαμιν πάντοθεν ὡς θηρίον βάλλόμενος*). Th. Cont. 2015, I 25 (31).

улогу новог Саула је сукоб са цином. Нападач је описан као особа гигантског раста⁶⁶, што може да алудира на Голијата, који је првобитно требало да се бори против Саула као представника Израела.⁶⁷ У овој верзији приче нови Саул оличен у Лаву V није успео да савлада Голијата који је приказан као његов целат. Као што је поента старозаветне приче о Голијату неподобност Саула да влада, тако је и овај сликовити приказ страдања Лава V имао за циљ да покаже исто. Преко модела Лава V као новог Саула византијски писци су указивали на цареву нелегитимност да влада. Цар је изневерио нови Израел (Цркву) иконоборачком политиком и због тога му је намењено да страда од завереничке руке.⁶⁸ Као што смо већ поменули страдање од оштрице мача унутар храма везано је за модел цара као новог Сенахериба, али и потенцијална игра речи и иронија коју срећемо код византијских, као и код библијских писаца. Један од убица Сенахериба се према старозаветним списима звао Шерезер (Сарасар), што је у преводу значило *боже спаси цара*.⁶⁹ Иронично асирски владар је страдао од руке некога чије име означава спасење. Убица који је окарактерисан као цин у тексту Теофановог Настављача потиче наводно из породице Крамвонита (Κραμβωνιτῶν).⁷⁰ Цар је пре напада од цина затражио милост с обзиром да су били унутар храма, али је добио одричан одговор у форми да- није време за заклетве, него за убијање (ἀλλ' ὁ γὰρ “οὐχ ὀρκῶν”, εἰπὼν, “ἀλλὰ φόνων κατρός”).⁷¹ Име Крамвонит могуће да је изведено од грчке речи за купус- κράμβη.⁷² Ту долазимо до потенцијалне ироније, јер су у античким временима грчки писци користили у својим списима комичне примере током заклетви, међу којима је и купус, како би избегли помињање богова.⁷³ Теофанов Настављач је вероватно знао за ову литерарну конструкцију и симболичним ликом је на ироничан начин приказао убиство цара јеретика. Ипак морамо признати да је на делу била сурова игра речима, јер се радило о византијском цару који је страдао на тлу светог храма.

Примери у византијским текстовима наводе нас на закључак да потврдимо нашу тезу у којој је византијски цар антитип асирског и јудејског владара. Од инсистирања на царевом асирском пореклу, све до страдања у храму можемо видети обликовање модела Лава V као новог Сенахериба. Модел Саула провлачи нам се као осуда царева верске политике и приказ његове личности као нестабилне, љубоморне и преко пророчанстава трагичне. Уз помоћ модела, царева владавина је окарактерисана као нелегитимна. Убиство Лава V које је почињено у хришћанском храму ублажено је судбинским предвиђањима, као заслужена казна за цара јеретика, иако је представљала опасан преседан у византијској историји. Јединствен пример где је извршено смакнуће византијског цара на тлу једне светиње. Старозаветни модели су заокружили причу о Лаву V, тиме што су утиснути у целокупан период царева владавине, како би оправдали његов нагли пад.

66 *ὑπερμεγέθη ἄνδρα, ᾧ τὸ ἐν καὶ ἡμῖν κατὰ τὸ γιγάντειον προσωνομάζετο μέγεθος* (Genesios 1978, I 20 (73-74)); *εὐμεγέθη καὶ γιγαντιαῖον* (Th. Cont. 2015, I 25 (32)).

67 I. Sam., 17.

68 Игњатије Ђакон чак прави алегоричну паралелу како се Лав V према цркви (новом Израелу), између осталог, показао као окрутнији од Сенахериба (τοῦ Σενναχηρείμ ὁμότερον). V. Nikeph. 1880, 162 (28-29), (Talbot 1998, 71) cf. Codoñer 2014, 84.

69 Holm 2014, 312; Elayi 2018, 148.

70 Th. Cont. 2015, I 25 (34).

71 Th. Cont. 2015, I 25 (34-35); Генесије је искористио конструкцију: ἐνόρκως αὐτῷ μηκέτι βιώσεσθαι. Genesios 1978, I 20 (76-77).

72 Codoñer 2014, 69.

73 Sommerstein, 2014, 128-129.

Извори

Ambrose (2003): *Seven Exegetical Works*, trans. M. McHugh, The Fathers of the Church 65. Washington: Catholic University of America Press.

V. Eustratii (1897): Βίος καὶ θαύματα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Εὐστρατίου, ἡγουμένου τῆς μονῆς τῶν Αὐγάρου, ed. Papadopoulos-Kerameus, *Ἀνάλεκτα Τεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας*, vol. IV (St. Petersburg, 1897) 367-400.

V. Euthymii, episcopi Sardensis (1987): J. Gouillard, La Vie d'Euthyme de Sardes († 831), une œuvre du patriarche Méthode, *Travaux et Mémoires du Centre de Recherche d'Histoire et Civilisation byzantines* 10, 1-101.

V. Ignatii (2013): *Nicetas David, The life of Patriarch Ignatius*, ed. by A. Smithies, J. M. Duffy, *Corpus Fontium Historiae Byzantinae* 51. Washington D.C.: Dumbarton Oaks.

V. Nikeph. (1880): Vita Nicephori Archiepiscopi Constantinopolitani, in: *Nicephori Archiepiscopi Constantinopolitani Opuscula Historica*, ed. by C. de Boor, Lipsiae.

V. Nicetae Medicii (1866): *Acta Sanctorum Aprilis*, ed. I. Carnandet, Tomus I. Parisii/Romae: Victorem Palme, Appendix XVIII-XXVII.

V. Tarasii (1998) : *The Life of the Patriarch Tarasios by Ignatios the Deacon* (BHG 1698), ed. and engl. trans. S. Efthymiadis, Birmingham Byzantine and Ottoman Monographs 4. Aldershot/Brookfield: Ashgate.

Genesios = Ioseph Genesios (1978): *Iosephi Genesii regum libri quattuor*, rec. A. Lesmüller-Werner et H. Thurn, *Corpus Fontium Historiae Byzantinae* 14. Berlin/New York: Walter de Gruyter.

Georg. Mon. = Georgios Monachos (1904): *Georgii Monachi Chronicon*, ed. C. de Boor, vol. II. Lipsiae: B.G. Teubner.

Gheyn, Van den Joseph (1899): Acta graeca ss. Davidis, Symeonis et Georgii Mitylenae in insula Lesbo, *Analecta Bollandiana* 18, 209-259.

Krumbacher, Karl (1897): *Kasia*, Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-philologische und historische Klasse 1, München.

Malalae= Ioannis Malalae (2000): *Chronographia*, ed. J. Thurn, *Corpus Fontium Historiae Byzantinae* 35. Berlin, New York: Walter de Gruyter.

Nicephori, Patriarchae Constantinopolitani (1997): *Refutatio et eversio definitionis synodalis anni 815*, ed. by J. M. Featherstone, *Corpus Christianorum Series Graeca* 33. Turnhout: Brepols/Leuven University Press.

PG 37, 105 (1862): *Patrologiae cursus completus, Series graeca*, ed. by Jacques Paul Migne, Tomus XXXVII, CV. Paris.

PL 14 (1845): *Patrologiae cursus completus, Series latina*, ed. by Jacques Paul Migne, Tomus XIV. Paris.

Ps.-Symeon (1838): Symeonis Magistri ac Logothetae Annales a Leone Armenio ad Nicephoram Phocam, in: *Theophanes Continuatus, Ioannes Cameniata, Symeon Magister, Georgius Monachus*, ed. by I. Bekkerus. Bonnae: Impensis E. Weberi, 603-760.

Sym. Mag.= Symeon Magistros (2006): *Symeonis Magistri et Logothetae Chronicon*, ed. by S. Wahlgren, *Corpus Fontium Historiae Byzantinae*, 44.1 Berlin/New York: Walter De Gruyter.

Theod. Stud.= Theodorus Studita (1992): *Theodori Studitae Epistulae*, rec. G. Fatouros, *Corpus Fontium Historiae Byzantinae* vol. 31/2. Berolini/Novi Eboraci: Walter De Gruyter.

Th. Cont.= Theophanes Continuatus (2015): *Chronographiae Quae Theophanis Continuati Nomine Fertur Libri I-IV*, ed. by Michael Featherstone and Juan Signes-Codoner, *Corpus Fontium Historiae Byzantinae* 53. Boston/Berlin: Walter de Gruyter.

Theoph.= Theophanis (1883): *Theophanis Cronographia*, ed. by C.de Boor, vol I. Lipsiae: B.G. Teubner.

Литература

- Adontz, Nicholas (1965): Sur l'origine de Léon V, empereur de Byzance, In: *Études Arméno-byzantines*, Livraria Bertrand, Lisbonne, 37- 46.
- Alexander, Paul Julius (1958): *The Patriarch Nicephorus of Constantinople: Ecclesiastical Policy and Image Worship in the Byzantine Empire*. Oxford: Clarendon Press.
- Афиногенов, Дмитрий Е. (1999): The Date of Georgios Monachos reconsidered, *Byzantinische Zeitschrift* 92, 437-447.
- (2001): The Conspiracy of Michael Traulos and the Assassination of Leo V: History and Fiction, *Dumbarton Oaks* 55, 329-338.
- (2003): Что погубило императора Льва Армянина? (история и мифы), *Мир Александра Каждана. К 80-летию со дня рождения* / Отв. ред. А. А. Чекалова, Санкт-Петербург, 194-222.
- (2004): *Повесть о прощении императора Феофила и Торжество Православия*. Москва: Индрик.
- Brubaker, Leslie, Haldon, John (2011): *Byzantium in the Iconoclast Era c. 680-850: a History*., Cambridge and New York: Cambridge University Press.
- Verheyden, Joseph (2014): The Devil in Person, The Devil in Disguise: Looking for King Sennacherib in Early Christian Literature, in: *Sennacherib at the Gates of Jerusalem Story, History and Historiography*, ed. by Isaac Kalimi and Seth Richardson, Culture and history of the ancient Near East, vol. 71. Leiden/Boston: Brill, 389-431.
- Gomola, Aleksander (2018): *Conceptual Blending in Early Christian Discourse: A Cognitive Linguistic Analysis of Pastoral Metaphors in Patristic Literature*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH.
- Дагрон, Жилбер (2001): *Цар и првосвештеник: студија о византијском цезаропатизму*, прев. Владан Тријић. Београд: Слио.
- Domínguez, Óscar P. (2021): *Literary Circles in Byzantine Iconoclasm: Patrons, Politics and Saints*. United Kingdom; New York, N, USA: Cambridge University Press, Cambridge.
- Elayi, Josette (2018): *Sennacherib, King of Assyria*, Archeology and biblical studies 24. Atlanta: SBL Press.
- Magdalino, Paul and Nelson, Robert S. (2010): *The Old Testament in Byzantium*. Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection.
- Magdalino, Paul (2014): The Historiography of Dreaming in Medieval Byzantium, in: C. Angelide and G.T. Calofonos, *Dreaming in Byzantium and beyond*. Farnham/Burlington VT: Ashgate, 125-144.
- Marjanović, Dragoljub (2018): *Creating Memories in Late 8th-century Byzantium: The Short History of Nikephoros of Constantinople*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Никитинъ, Пётр В. (1895): О нѣкоторыхъ греческихъ текстахъ житій святыхъ, в: *Записки Императорской Академіи наукъ по Историко-филологическому отдѣленію*, Томъ I, No. 1, С. Петербургъ, 1-67.
- Rapp, Claudia (2010): Old Testament Models for Emperors in Early Byzantium, in: *The Old Testament in Byzantium*, ed. Paul Magdalino and Robert S. Nelson. Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection.
- Сенина, Татьяна А. (монахиня Кассия) (2014): *Лев Преступник: царствование императора Льва V Армянина в византийских хрониках IX века Феофан Исповедник, Неизвестный хронист, Георгий Амартол*. Санкт-Петербург: Алетейя.
- (2015): *Жития византийских святых эпохи иконоборчества*, Том I, Издательский проект Квадривиум. Санкт-Петербург: Алетейя.

Sommerstein, Alan H. and Torrance, Isabelle C. (2014): *Oaths and swearing in ancient Greece*. Berlin/Boston: Walter de Gruyter GmbH.

Scott, Robert (2018): Dreams and Imaginative Memory in Select Byzantine Chronicles, in: Neil Brownen, Eva Anagnostou-Laoutides, *Dreams, Memory and Imagination in Byzantium*, Byzantina Australiensia 24. Leiden/Boston: Brill, 183-207.

Talbot, Alice-Mary (1998): *Byzantine Defenders of Images, Eight Saint's Lives in English Translation*. Washington: Dumbarton Oaks Research Library and Collection.

Ulmer, Rivka (2014): Sennacherib in Midrashic and Related Literature: Inscripting History in Midrash, in: *Sennacherib at the Gates of Jerusalem Story, History and Historiography*, ed. by Isaac Kalimi and Seth Richardson, Culture and history of the ancient Near East, vol. 71. Leiden/Boston: Brill, 347-387.

Frahm, Eckart (2014): Family Matters: Psychohistorical Reflections on Sennacherib and His Times, in: *Sennacherib at the Gates of Jerusalem Story, History and Historiography*, ed. by Isaac Kalimi and Seth Richardson, Culture and history of the ancient Near East, vol. 71. Leiden/Boston: Brill, 163-222.

Hofer, Andrew (2013): *Christ in the Life and Teaching of Gregory of Nazianzus*, Oxford Early Christian Studies. Oxford: Oxford University Press.

Holm, Tawny L. (2014): Memories of Sennacherib in Aramaic Tradition, in: *Sennacherib at the Gates of Jerusalem Story, History and Historiography*, ed. by Isaac Kalimi and Seth Richardson, Culture and history of the ancient Near East, vol. 71. Leiden/Boston: Brill, 295-323.

Codoñer, Juan Signes (1995): *El periodo del segundo iconoclasmo en Theophanes Continuatus: análisis y comentario de los tres primeros libros de la crónica*, Classical and Byzantine monographs 33. Amsterdam: Adolf M. Hakkert.

(2004): Nuevas consideraciones sobre el emperador León el Armenio, *Habis* 25, 357-376.

(2014): *The Emperor Theophilos and the East, 829-842: Court and Frontier in Byzantium during the Last Phase of Iconoclasm*, Birmingham Byzantine and Ottoman Studies 13. Farnham/Burlington, VT: Ashgate.

Cogan, Mordechai (2009): Sennacherib and the Angry Gods of Babylon and Israel, *Israel Exploration Journal* 59, no. 2, 164-174.

Calofonos, George T. (2014): Dream Narratives in the Continuation of Theophanes, in: Christine Angelide and George T. Calofonos, *Dreaming in Byzantium and beyond*, Farnham/Burlington VT: Ashgate, 95-123.

Srdan Brajković

LEO V THE ARMENIAN (813-820) AS THE NEW SAUL AND SENNACHERIB- OLD TESTAMENT MODELS OF THE BYZANTINE ICONOCLAST EMPEROR

In this paper, we analyze the Byzantine narrative sources of the 9th and 10th century which, in our opinion, in an allegorical form complete the historical picture of the iconoclast emperor Leo V the Armenian (813-820) through Old Testament models. The emperor was compared to the Old Testament rulers, mainly to attribute to him the negative characteristics he indirectly shared with the Judean king Saul and the Assyrian emperor Sennacherib. The adopted Old Testament models were aimed at justifying the emperor's murder in a conspiracy, as a deserved punishment for a heretical ruler. In addition, we will offer various interpretations in which we think that Leo V was subtly compared to Saul and Sennacherib with a clear intention in order to mitigate the violent removal of the leading figure of the empire from power.